

PONENT

3. L'AUTOORGANITZACIÓ FEMINISTA

L'ASSOCIACIÓ
DRETS SEXUALS
I REPRODUCTIUS

PONENT

Foto: extret de Puigll, H. (2022). *Del gris al violeta. El moviment feminista de la transició a Lleida: la part de la història que no s'ha explicat*. Del gris al violeta

PONENT

El moviment feminista s'enforteix a Ponent de la mà de la influència dels partits d'esquerrers. Durant els anys del tardo-franquisme els partits d'esquerrers es van activar a través de la creació de les associacions de veïns i de mestresses de casa amb intenció de mantenir influència social en aquests sectors de la població i construir el teixit antifranquista a la vegueria de Ponent.

Els moviments socials, com a part del teixit associatiu, formaven de manera significativa la lluita antifranquista juntament amb altres sectors socials -partits i sindicats- ampliant poc a poc la seva base. Malgrat això, les dones que van liderar aquesta lluita comencen, aquests anys, a prendre consciència de la doble discriminació: com a antifeixistes i com a dones dins dels propis partits antifeixistes.

D'aquesta manera, l'any 1974, es celebra una assemblea feminista, en la qual participen tot un seguit de dones que després es convertiran en les líders del moviment feminista de la ciutat lleidatana. Com expressa Montse Ibáñez: *"vam prendre aquesta consciència, que les dones estàvem dis-*

*criminades inclús dins dels mateixos moviments polítics de l'època i llavors vam creure en la necessitat d'intentar buscar el nostre raconet i començar a reivindicar"*¹

L'any 1975 és declarat com l'**Any Internacional de la Dona** per l'ONU, generant un efecte directe a la realització d'accions, actes, jornades i creació d'associacions arreu del territori català. També va ser moment de començar a reunir-se unes amb altres i anar despertant una consciència col·lectiva que portarà els pròxims èxits arrel de l'autoorganització feminista. *"La primera trobada de dones d'aquell moment, de l'associació provincial. (...) Poc a poc, vam anar-nos trobant més vegades i era el moment que començava a bullir tot aquest ambient de les dones."*²

En aquest context, neix l'**Asociación Provincial de Mujeres de Lleida (AMPL)**, que serà la primera associació feminista lleidatana sota la influència del Partit del Treball de Catalunya. Va ser l'encarregada de preparar la ponència de *"La situació de la dona al món rural"* a les primeres Jornades Catalanes de la Dona. Serà una organit-

---

1 Montse Ibáñez a Ojer, M. (2001). *Les edats del violeta: feminisme a Lleida. Documental. Lleida: Dones amb Iniciativa.*

2 Maria Huguet a Ojer, M. (2001). *Les edats del violeta: feminisme a Lleida. Documental. Lleida: Dones amb Iniciativa.*

Abans que l'aparell institucional franquista es descompongués, abans de l'anomenada Transició, les dones, fins i tot les que mai es van definir com a feministes, van desafiar els estereotips de gènere imposats per la dictadura i les seves concepcions sobre la ciutadania civil, política i social."

zació de consciència feminista però, sobretot, un grup de dones que treballava per la ciutat, enfocades, principalment, a les reivindicacions dels barris o de la vida quotidiana. D'aquesta manera, aquesta associació incidia la seva actuació a barris obrers com a la Mariola, al Magraners i a Capponet i es basaven en el contacte amb dones treballadores o mestresses de casa: *"El que fèiem era arribar a les dones (...). Havíem de reivindicar el dret a l'avortament, el dret al divorci, perquè, clar, l'any 1974, tot això no existia."*³

L'Associació va ser clau en el Pla d'Ordenació Urbana de la ciutat reclamant que les dones eren les persones que més patien les deficiències dels barris de Ponent. Tal com expressa Cristina Borderías: *"aquestes mobilitzacions serien el germen de les associacions de veïns i de les vocalies de les dones. En realitat, abans que l'aparell institucional franquista es descompongués, abans de l'anomenada Transició, les dones, fins i tot les que mai es van definir com a feministes, van desafiar els estereotips de gènere imposats per la dictadura i les seves concepcions sobre la*

*ciutadania civil, política i social."*⁴

L'Associació Provincial de Mujeres de Lleida continuarà activa fins l'any 1977 que, com veurem a continuació, deixaran el treball reivindicatiu als barris a mans de les vocalies de dones de les associacions veïnals. Les dones que van formar part d'aquesta primera associació van començar a apropar l'educació sexual als barris: *"començaven a treballar el que seria aquesta associació i aquesta associació va ser la primera a Lleida que va portar als barris la paraula sexualitat, la primera que va anar a parlar d'educació sexual perquè a més hi havia unes dones que treballaven a la sanitat i no m'agrada dir noms, però ara en diré un que és l'Esperança Canut. (...) És un cas molt especial i*

³ Entrevista a Anna Ariño, fragment extret del llibre *El maig de les dones: el moviment feminista a Catalunya durant la transició*

⁴ Cita extreta de: *El maig de les dones: el moviment feminista a Catalunya durant la transició*

PONENT

Mercè Ciutat citant a
Cristina Borderías

Si no arribés a ser per aquelles dones que en aquells moments estaven en aquells barris lluitant, les jornades catalanes de la dona no haurien tingut lloc”

que va ser la instigadora de la campanya -us en recordeu?- “Fills desitjats, fills feliços” i ella va ser la instigadora.”⁵

L'any 1976 arriben les **Primeres Jornades Catalanes de la Dona**, celebrades al paranimf de la Universitat de Barcelona, que es presenten com el punt d'inflexió de la lluita feminista a Catalunya i a Ponent. Va significar pel moviment feminista català la primera presa de consciència col·lectiva que va permetre la formulació d'unes reivindicacions que seran les pròximes lluites del moviment. Tal com expressa Anna Ariño: “Per mi va ser un abans i un després. Van ser molt emotives per mi, una injecció d'optimisme, (...) vaig intuir un abans i un després, un despertar al feminisme en un front comú que ens unia.”⁶

L'èxit de les primeres jornades catalanes de la dona va anar lligat al treball previ en grups d'autoconsciència que lluitaven en els barris, tal com expressa Mercè Ciutat: “l'any 1975 que era l'any internacional de la dona, una data clau, (...) a partir d'aquí hi haurà mobilitzacions per part de dones que estan en aquells moments en el lloc de lluita

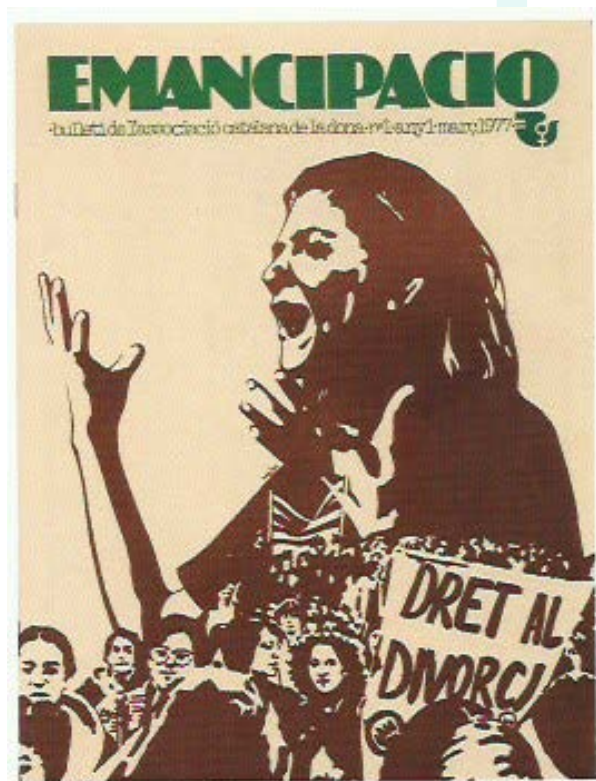
al carrer que són les barriades. La Cristina Borderías diu una frase guapíssima quan diu exactament que si no arribés a ser per aquelles dones que en aquells moments estaven en aquells barris lluitant, les jornades catalanes de la dona no haurien tingut lloc”⁷

Aquestes jornades van comptar amb unes conclusions finals que resultaren ser les fites que marcaran les reivindicacions pròximes del moviment feminista català i el revulsiu de l'inici a Ponent. Tal com expressa Mercè Ciutat: “Les conclusions de les jornades catalanes de la dona són molt senzilletes tot i haver-hi les grans figures que hi havia però amb el tema de la sexualitat, dret a la lliure disposició del propi cos i com a mitjà principal per aconseguir-ho educació sexual, anticonceptius per a homes i dones a càrrec de la seguretat social, legalització de l'avortament i inclusió d'aquest a la seguretat social i després supressió

5 Intervenció de Mercè Ciutat al grup focal sobre genealogia feminista sobre els drets sexuals i reproductius a Ponent

6 Anna Ariño a Pubill, H. (2022). *Del gris al violeta. El moviment feminista de la transició a Lleida: la part de la història que no s'ha explicat. Del gris al violeta.*

7 Intervenció de Mercè Ciutat al grup focal sobre genealogia feminista sobre els drets sexuals i reproductius a Ponent

Portada Revista "Emancipació", Butlletí de l'Associació Catalana de la Dona Num. 1, març 1977. Extreta de Fils Feministes

*de la llei de perillositat i rehabilitació social que persegueix conductes com l'homosexualitat i d'altres... fixeu-vos que senzilletes són (...) que a partir de cadascun d'aquests punts es pot anar desenvolupant i es va anar desenvolupant tota la feina que es va fer i es van anar centrant objectius de treball i aquí va ser quan ja una mica ens vam envalentonar i va ser quan vam començar tot el procés a Lleida"*⁸

noves formacions feministes. Tal com expressa Maria Huguet: "El feminisme just acabat de "descobrir" ens donava possibilitats d'organitzar-nos, de poder participar en canvis socials, d'aprendre, de canviar una societat que es despertava de la negra nit"⁹

Tots aquests anys es focalitzarà la seva lluita en temes com la llei de l'adulteri, la del divorci, la legalització de l'avortament i un objectiu essencial va ser impulsar la creació d'un centre de planificació familiar, que s'aconseguirà a partir dels anys 80, per la qual cosa es van dur a terme accions diverses com mítings, cicles de conferències, reunions, xerrades, etc. sobre l'anticoncepció i la sexualitat femenina. L'ACD va treballar, també, per la descentralització, organitzant activitats a altres ciutats com Balaguer, Mollerussa i pobles del voltant de Lleida.

La consolidació de la delegació de Ponent de l'ACD va quedar ben palesa amb la inauguració del seu propi local (carrer La Palma número 12), que ràpidament es va convertir en un punt de referència per a les dones, atenent principalment

⁸ Intervenció de Mercè Ciutat al grup focal sobre la genealogia feminista en l'àmbit dels drets sexuals i reproductius a Ponent

⁹ Cita extreta de: *De la rebotiga al carrer. El moviment feminista a Lleida (1975-1989)*.

Mercè Ciutat i Maria Huguet a De la rebotiga al carrer. El moviment feminista a Lleida (1975-1989)

¿Dónde están aquellas promesas que nos hicieron los partidos políticos antes de las elecciones generales cuando necesitaban nuestros votos? No nos engañemos, la experiencia nos enseña, una vez más, cómo todos los partidos dejan siempre en segundo plano las reivindicaciones de las mujeres.”

maltractaments, separacions i embarassos no desitjats.

Neix, el mateix any, el **Grup Independent de Lluita per la Dona (GILLD)** diferenciant-se de l'ACD en acceptar els homes

com a associats i en altres qüestions de tipus ideològic -independent als partits polítics- i de mètode. Quan Elvira Siurana, principal impulsora del GILLD, va marxar a treballar a Barcelona, el grup no va tenir continuïtat en el si del moviment feminista lleidatà.

Després de les jornades catalanes de la dona s'encén una dinàmica social basada en campanyes concretes com la de la despenalització i legalització dels anticonceptius amb la consigna *“anticonceptius per no avortar, avortament lliure per no morir”*.

Van arribar a Ponent **les eleccions generals**, l'any 1977, on es van visualitzar els diversos camins del moviment feminista a Catalunya.

D'una banda, hi havia organitzacions independents que no havien format part de cap formació política obertament. D'altra banda, l'Associació Catalana de la Dona, entitat que estava sota el control del Partit del Treball, va participar a les primeres eleccions formant part de la candidatura d'Esquerra de Catalunya-Front d'Esquerres, una coalició d'organitzacions no legalitzades. D'aquesta manera, la participació de l'ACD a les eleccions generals va ser decisiva pel futur de l'organització a Ponent. Les dones de l'ACD van intentar apropar les qüestions i reivindicacions feministes a l'àmbit polític a partir de les eleccions, però més tard es van anar adonant que la realitat és que ni la constitu-

Presentació de l'ACD a Lleida. A la foto, d'esquerra a dreta: M. Huguet, R. Pares, A. Mercadé i M. Ciutat

Font: Pubill, H. (2022). *Del gris al violeta. El moviment feminista de la transició a Lleida: la part de la història que no s'ha explicat*

Anunci de conferència d'Empar Pineda a Mollerussa, 1977.

Font: Pubill, H. (2022). *Del gris al violeta. El moviment feminista de la transició a Lleida: la part de la història que no s'ha explicat. Del gris al violeta.*

¹⁰ Cita extreta de: *De la rebotiga al carrer. El moviment feminista a Lleida (1975-1989).*

de las elecciones generales cuando necesitaban nuestros votos? No nos engañemos, la experiencia nos enseña, una vez más, como todos los partidos dejan siempre en segundo plano las reivindicaciones de las mujeres.”¹⁰

Durant la manifestació de la diada de l'onze de setembre del 1978 l'ACD va assistir amb una gran pancarta i amb un seguit de consignes com: **Dones, recuperem els nostres drets, per la llei del divorci, una planificació familiar gratuïta, una llei eugenèsica de l'avortament,** etc.

L'any 1978 arriba una crisi en el sí de l'ACD a nivell català, que provoca que algunes de les integrants de l'associació abandonin l'entitat perquè consideraven que l'estreta vinculació amb el Partit del Treball de Catalunya havia perjudicat

ció ni l'estatut van contemplar els drets de les dones: *“¿Dónde están aquellas promesas que nos hicieron los partidos políticos antes*

els interessos de la lluita feminista. Per aquest motiu, neix una entitat feminista que reivindica el seu caràcter independent de qualsevol partit: el **Grup de Dones de Ponent**, també conegudes com el Grup de Dones de Lleida. No obstant això, ambdues associacions -ACD i Grup de Dones de Lleida- continuaran col·laborant conjuntament en la lluita feminista.

En l'intent de descentralitzar el moviment feminista, sorgien grups de dones en altres localitats de les terres de Ponent: el **Grup de Dones de Balaguer** i el **Grup de Dones de Mollerussa**.

Aquesta entitat va organitzar, l'any 1979, unes **Jornades de Sexologia** des d'una concepció feminista, que van permetre reflexionar i crear debats sobre temàtiques com l'anticoncepció, la reproducció i altres aspectes en l'àmbit de la salut de les dones. Un aspecte clau d'aquestes jornades va ser l'inici del procés per la materialització d'un Centre de Planificació Familiar a Lleida. Mentre a Barcelona ja s'havia aconseguit, les terres de Ponent continuaven lluitant per aquest dret.

Aparicions a premsa dels
atemptats perpetrats al Grup de
Dones de Lleida

Font: Pubill, H. (2022). *Del gris al
violeta. El moviment feminista
de la transició a Lleida: la part
de la història que no s'ha
explicat. Del gris al violeta.*

La Planificació Familiar va ser un dels temes cabdals pel feminisme de la vegueria de Ponent. A part de les jornades de l'any 1979 amb una gran repercussió, també un any abans s'havien celebrat a l'Associació de Veïns de la Bordeta una xerrada amb el títol "*Fills desitjats, fills feliços*" impartida per Teresa Boix.

Malgrat aquestes noves prefloracions de llibertat, Lleida tenia un grup d'agressors antidrets que actuaven impunement des d'una posició de força i en contra de qualsevol moviment progressista. Es donaven atacs i atemptats a diversos comerços, habitatges i a la seu d'entitats. N'és l'exemple el cas de l'ACD i el Grup de Dones de Lleida. Durant aquests anys, 1978 i 1979 van rebre la destrucció d'arxius, documentació, material de difusió, pancartes i equipament per part de grups feixistes. També, membres del grup van rebre una infinitat de cartes amenaçadores que vulneraven els drets de les dones a autoorganitzar-se i defensar-se.

L'any 1979 el local del Grup de Dones va patir un incendi, que va suposar la pèrdua de l'arxiu re-

PONENT

Participant en el grup focal de Ponent

Lleida va tenir un pes molt gran de l'Església, encara avui en dia ja ho sabem que hi ha molts sectors on l'Església encara està dominant i controlant la situació però va costar desempallegar-se de tot això i sortosament poc a poc anàvem avançant”

latiu a les usuàries i nombrosos danys als materials. Les dones d'aquest grup afirmaven que tot i saber perfectament qui hi havia al darrera dels atemptats, mai es va fer cap detenció, fet que denotava la impunitat amb la que jugaven.

Una entitat significativa pel que fa els DSiR va ser la **Coordinadora de Dones de les Terres de Lleida** -vinculada a la Coordinadora Feminista de Catalunya-, que apareix l'any 1979 i inclou tots els grups feministes de la província de Lleida. Les principals lluites i reivindicacions que va defensar van ser: la despenalització de l'adulteri, la legalització dels anticonceptius, la llei del divorci, la legalització de l'avortament, la igualtat davant la llei i la creació de centres de Planificació Familiar.

Continuant amb la dinàmica general que s'estava formulant arreu del territori català, a les terres de Ponent van tenir una importància rellevant aquests anys les mobilitzacions i campanyes feministes com “Jo també sóc adúltera” i “Jo també he avortat”. Va ser rellevant, principalment, la **campanya pel dret a l'avortament lliure i gratuït** a través de la recollida de signatures per

una campanya d'autoinculpacions arrel del judici de Bilbao i de Cerdanyola del Vallés i la manifestació sota la consigna “Ni a Londres, ni a París, avortaments aquí”. Van ser claus aquestes reivindicacions en defensa dels DSiR, però cal destacar una que va ser significativa pel territori: la **manifestació convocada per la Coordinadora** de Dones de les Terres de Lleida on van agrupar-se unes 20 dones al consistori de la capital de Ponent seient a les escales de l'Ajuntament. Tot i la pressió de les forces de seguretat per fer-les sortir, el grup va aconseguir mantenir-se, generant un ressò a la premsa. A la tarda passaren a ser 300 persones en la mobilització. Aquesta manifestació va donar empenta per continuar lluitant pel centre

de planificació familiar i altres reivindicacions que s'assoliran més tard, tal com expressa la Maria Huguet: *“Això ens va donar molta empenya per seguir lluitant pel centre de planning, per la casa d'acollida, en fi, en totes les coses que més tard vàrem aconseguir”*¹¹

Així, el dret a l'avortament és una de les reivindicacions més llargues de la història del feminisme català i particularment, a Ponent. Gràcies a l'autoorganització de moltes dones i l'esperit de lluita per canviar la societat cap a altres formes més justes amb una garantia de drets humans, **l'any 1978 s'assoleix la despenalització dels anti-conceptius** que va ser una de les campanyes fona-

mentals a Ponent. A partir d'aquest moment s'obre un ventall de possibilitats per tractar altres temes, com la legalització de l'avortament. Malgrat aquesta possibilitat, veurem com la despenalització de la llei de l'avortament serà més complicada d'assolir. Especialment a Ponent va ser difícil perquè, tal com s'expressa en el grup focal, hi havia una tradició religiosa i conservadora arrelada al territori: *“Lleida va tenir un pes molt gran de l'Església, encara avui en dia, ja ho sabem que hi ha molts sectors on l'Església encara està dominant i controlant la situació però va costar desempallegar-se de tot això i sortosament poc a poc anàvem avançant”*¹²

---

¹¹ Maria Huguet a Ojer, M. (2001). *Les edats del violeta: feminisme a Lleida*. Documental. Lleida: Dones amb Iniciativa.

¹² Intervenció al grup focal sobre la genealogia feminista dels drets sexuals i reproductius a Ponent

ELABORAT PER L'ASSOCIACIÓ DE DRETS SEXUALS I REPRODUCTIUS EN EL MARC DEL PROJECTE
GENEALOGIA FEMINISTA DELS DRETS SEXUALS I REPRODUCTIUS.

Recerca i elaboració **Laia Moreno Fernández** / Gràfica i il·lustracions **Mercè M. Tarrés** / Coordinació **Sílvia Aldavert**

L'Associació

✉ contacte@lassociacio.org

☎ 933 055 322

🌐 <https://lassociacio.org/>

📱 @lassociacio   📺 @lassociaciotsr

AMB EL SUPORT DE

